

Olvasónevelés egy budapesti szakmunkásképző iskolában

A Wesselényi utcai *Vámos Ilona Szakmunkásképző Intézet*ben női és férfi szabókat képeznek. A gyermekek, akik felvételt kapogtatnak az iskola kapuján, általában 2,5—2,6-os tanulmányi átlaggal végeztek el az általános iskolát, sokuk hátrányos családi környezetben él, s szép számmal van köztük tanyáról jött gyerek is. Némelyiknek még az olvasás is nehezen megy.

Az iskola, jellegéből adódóan, elsősorban arra törekszik, hogy ezekből a gyerekekből a viszonylag rövid, hároméves képzési idő alatt jó szakmunkás váljék. Mégis, a pedagógusok, az oktatók s az idei tanévben már főfoglalkozású iskolai könyvtáros a szakmai ismeretek elsajátításával egyenrangú feladatuknak tekintik, hogy művelt, könyvet-irodalmat szerető ifjú embereket neveljenek az iskola tanulóiból. Törekvéseik egybevágóan a *Munkaügyi Minisztérium* erőfeszítéseivel, melyek arra irányulnak, hogy ennek a fontos iskolatípusnak (58 ezer új tanulót várnak az idén a szakmunkásképző iskolák) könyvtárai a 18 éven

aluli ifjúság könyvtári ellátásának megjavítását célzó művelődésügyi minisztériumi irányelvek szellemében fejlődjenek. *Szabó Sándorné*, a minisztérium munkatársa több alkalommal, legutóbb ez év januárjában A szakmunkásképző intézetek erőteljes fejlesztése című beszámolójában tájékoztatta a Könyvtáros olvasóit a minisztériumi intézkedésekről.

A Wesselényi utcai iskolában *megvalósulóban vannak* a szakmunkásképző iskolai könyvtárügy célkitűzései.

Könyv a tanulás szolgálatában

A tanév, csakúgy mint másutt, ebben az iskolában is az évnyitó értekezlettel kezdődik. A könyvtáros ekkor ismerteti a könyvtár évi tervét a pedagógusokkal, s ettől kezdve összehangolt munka folyik a program maradéktalan megvalósításáért. A munkát az jellemzi, hogy nemigen lehet elválasztani, mit végez a könyvtáros, s mit a pedagógusok.

Az első lépés: szeptember hónapban, amikor a **gyerekek még éppen csak** körülnéztek az iskolában, *minden évfolyam* ellátogat osztályfőnökének vezetésével a *könyvtárba*. S ezt a látogatást nyomban pedagógusi vizsgálat követi, mely arra keres választ, milyen a tanulók olvasottsága, milyen olvasási szokásokat hoztak magukkal otthonról és az általános iskolából, s rendelkeznek-e könyv-és könyvtárhasználati ismeretekkel. (Ilyenkor derül ki, hogy többnek maga az olvasás is nehézséget okoz...)

Ezt a felmérő és tájékozódó munkát követi az iskolai olvasómozgalom meghirdetése. A helyi szóhasználatban ez azt jelenti, hogy közlik a tanulókkal, milyen témákból fognak a tanév során ankétokat, „Ki mit tud”-ot, a tanév második felében, tavasszal pedig nagy iskolai vetélkedőt rendezni. Az idei tanévben meghirdetett témák ezek voltak: A romantika, A realizmus, A két világháború az irodalomban, A modern világirodalom, A történelmi regény.

Az ankétokat és vetélkedőket osztályonként szervezik, de hogy izgalmasabb légkörben kerüljenek lebonyolításra, vendégül hívják a párhuzamos osztály tanulóit is, sőt a tanulók közül bárki eljőhet rájuk, ha kedve és ideje van. Ezek az osztályvetélkedők a módszertani előkészítés szerepét töltik be, amolyan bemelegítésül szolgálnak, főleg az elsősöknek, az év végi vetélkedőhöz.

Vetélkedő közben

A felkészülés az alábbiak szerint törté-
nik:

A témák könyvtárban fellelhető iro-
dalmáról a könyvtár még a tanév kezde-
tén bibliográfiát állít össze, ebből *min-
den osztály kap* egy stencilezett példányt.
A jegyzék bővebb anyagot tartalmaz,
mint amennyit egy-egy alkalommal fel-
használnak. A tanuló maga választja ki
belőle, s tanulmányozza azokat a műve-
ket, amelyekhez kedve van.

De más módon is irányítják a tanuló-
kat a könyv és a könyvtár felé. A tanítás
közben, az órákon...

Suba Imréné magyartanár például egy-
egy új anyag rész tárgyalása előtt fel-
hívja a gyermekek figyelmét a vonatkozó
irodalomra, sőt kéri tőlük, hogy az iro-
dalom alapján maguk próbálják meg fel-
dolgozni a tananyagot. Amikor például
a realizmus szemléleti és stílusjegyeivel
ismerkedtek, azt a feladatot kapták, ol-
vassák el figyelmesen a *Karenina* Anná-
ból a lovasverseny leírását, s ennek alap-
ján próbálják megfogalmazni az irányzat
jellemző vonásait. Ismét más alkalommal
a teremtésmitoszsal foglalkozó műveket
egybevetve kell nyomon kísérniük, ho-
gyan változott e mítosz az egymást kö-
vető korokban. S hogy a tanulóknak tet-
szik ez a fajta tanulás, bizonyítja, hogy
amikor a reneszánszról kellett összefog-
laló anyagot gyűjteni, akadt közöttük,
aki éjszaka, az „éter hullámain”
keresett és vett fel magnóra reneszánsz
zenét, hogy ezzel is közelebb hozza ta-
nulótársaihoz a tárgyalt korszakot.

A szaktanárokat egyébként tantárgyi
bibliográfiákkal segíti a könyvtár a fel-
használható irodalom kiválasztásában.

Az említettek elsősorban a pedagógus-
ok olvasásra irányító munkájáról adnak
hírt. Természetesen a könyvtár, illetve a
könyvtáros sem elégszik meg azzal, hogy
a fentiekben bemutatott tanítási módsze-
rek következtében immár szép számmal
könyvtárba járó gyerekeket ellássa a kí-
vánt könyvekkel. A könyvek között egyre
otthonosabban sürgő-forgó tanulóhadból
néhány hét elteltével már kiválik az a
néhány, akiről látni lehet, hogy nemcsak
a könyvekhez, hanem a könyvtárhoz is
jobbban kötődik társainál. Ők azok, akik
kéres nélkül is a helyükre teszik a köny-
veket, akik újabb és újabb könyvekért
ostromolják a könyvtárost, s akik, anél-
kül, hogy erre biztatná őket valaki,
ajánlgatják társaiknak a jó könyveket...

Közülük kerülnek ki az *osztálykönyv-
tárosok*, akiknek feladatuk, hogy most
már programszerűen még szorosabbra
vonják a kapcsolatot tanulótársaik és a
könyvtár között. Régebben ún. kollektív
kölcsonzést is lebonyolítottak (mint
egykor, s néhol még ma is az üzemi szo-

Könyvtári óra (A fotószakkör felvételei)

cialista brigádok), de hamarosan kitűnt,
nem helyes megfosztani a gyermekeket
a böngészés gyönyörűségétől. Az osztály-
könyvtáros legalább kéthetenként felke-
resi a könyvtárt, tájékozik, érkeztek-e
új könyvek, továbbítja a könyvtárosnak
az egyéni kívánásokat, s természetesen
az osztályban ő az olvasás propagandis-
tája. Az osztálykönyvtárosok részére a
22. sz. *Szabó Ervin kerületi könyvtárral*,
amely az iskola könyvtárával szerződés-
ben rögzített munkakapcsolatban áll, kö-
zös könyvtárhasználati tanfolyamot szer-
veznek. Ez felöleli a kölcsönzéssel, a
nyilvántartással, valamint a katalógusok-
kal és a kézikönyvtárral kapcsolatos leg-
fontosabb tudnivalókat.

Szakmánk az irodalomban

Az eddigiekben azonban, vetheti fel az
olvasó, csupán a szépirodalomról, esetleg
történelemről, humán tárgyakról volt szó.
Valóban „féloldalas” az iskolai olvasó-
mozgalom, hiszen egy szakmunkásképző
iskolában a *szakirodalom megkedvelteté-
se* a legfontosabb feladat. Csakhogy a
szaktárgyaknak nincs, illetőleg alig van
irodalmuk — ez a válasz.

Ha már nincs szakmai irodalom, va-
lahogyan a szépirodalmat kellene kap-
csolatba hozni a szakmával — véleked-
tek a pedagógusok. Így született meg a

Szaktánc az irodalomban és a Szaktánc a mesevilágban címet viselő mozgalom. (Az utóbbira a nagyon-nagyon kezdő olvasók igényei miatt volt szükség.) Mindkettőnél az volt a feladat, hogy kutassák fel a tanulók mindazokat a szépirodalmi műveket, amelyekben valamilyen módon szó esik szaktáncokról. A főváros centenáriumának tiszteletére indított mozgalom várakozáson felüli sikert aratott a gyermekek körében. Tanulók, akik előzőleg nemigen forgatták a könyvek lapjait, most örömmel és nem kevés büszkeséggel mutatták meg tanáraiknak felfedezésüket, ha valamelyik jólismert vagy éppen ismeretlen szerző alkotásában akár csak egy távoli utalást is találtak szaktáncokra. A könyvtáros és a pedagógusok véleménye szerint a közvetlen hasznon felül, hogy ti. *olvasni, sőt kutatni* kezdtek a gyerekek, nem lebecsülendő eredménye a mozgalomnak, hogy jelentékenyen megnőtt a tanulók szakmai öntudata.

Mindezeket a módszereket kiegészíti a közvetlen könyvtári propaganda. Az iskola folyosóin a plakát-szakkör tagjai (a könyvtáros a szakkör vezető) ízléses plakátokon hívják fel a tanulók figyelmét az olvasásra, a könyvtárra.

Lehetne korszerűbb

Sajnos, a könyvtár teljes forgalmára csak következtetni lehet, mivel nagymérvű könyvtáron kívüli cseberelés is folyik a könyvekkel. Az idei tanév első félévében az iskola 1200 tanulójaiból 742 volt beiratkozott olvasó. Az alábbi adatok azonban az olvasómozgalom népszerűségének emelkedését mutatják.

Az idei másodévesek az első félévben 586 könyvet olvastak. (Ugyanezek a gyerekek tavaly, elsős korukban mindössze 97-et kölcsönöztek.) Az idei harmadévesek pedig ebben a félévben 782 könyvet olvastak, míg ugyanők másodéves korukban mindössze 231-et. (Ebből az is kiténik, hogy az idei másodévesek több könyvet vettek kézbe, mint a tavalyiak...)

Kár, hogy ez a korszerűnek mondható, eredményes könyvtári munka korántsem

ilyen korszerű könyvtári környezetben folyik. Egy 16×5 méteres teremben a falak mellé állítottak 12 szekrényt, olyan magasakat, hogy felső polcaikat csak székről lehet elérni. Ezekben tárolják a 6000 kötetes könyvvállomány nagyobb részét, mert egy kisebb mennyiség a kabinetrendszerben folyó oktatás segítésére az osztálytermekben van. Ez a terem egyben az iskola nagyterme is, *szabadpolcos megoldásról tehát eleve nem lehet szó* itt. Sajnos, a pedagógusok, s maga a könyvtáros is, elégedettek ezzel az elhelyezéssel, mondván, ott van a könyv, ahol lennie kell, az iskola művelődési „centrumában”.

Még annyit az állományról, hogy 20 százaléka ismeretterjesztő irodalom, és van azért néhány szakkönyv is, a kötelező olvasmányokból pedig átlagosan 30 példány áll rendelkezésre. Gyarapításra évente 5000 forintot költhetnek. 1972-ben a Munkaügyi Minisztérium 50 ezer forintot juttatott az iskolának a könyvvállomány bővítésére.

Rosta Lászlóné, mint mondtuk, az év elején lett főfoglalkozású könyvtáros, annak a minisztériumi intézkedésnek nyomán, amely lehetővé tette, hogy a legalább ezer tanulóval működő intézetekben főfoglalkozású könyvtárost alkalmazzanak. Rostánénak tanári és alapfokú könyvtárosi szakképesítése van, s rendszeresen eljár a szakmunkásképző pedagógusok klubjának könyvtárosi összejöveteleire, ahol hasznos, eleven vitákat folytatnak szakmai kérdésekről. Munkájában jól használja a Kisfaludi-Andai-féle módszertani kézikönyvet, melyet a szerzők a szakmunkásképző iskolákban folyó könyvtári munka segítésére írtak.

Befejezésül el kell még mondani, hogy gondolnak a tanulók olvasói „jövőjére” is. Az említett szerződéses kapcsolat keretében a nagyon kezdő (meséket igénylő) és a nagyon olvasott tanulókat a 22. sz. FSZEK könyvtárba irányítják. Mintegy 120 tanulójuk jár oda rendszeresen. Ez a könyvtár egyébként propagandaanyaggal is ellátja őket, meghívja rendezvényeire a tanulókat, bibliográfiát is ad nekik. (Jó érvekkel arról is meggyőzhetné az iskola vezetőit s magát a könyvtárost is, milyen fontos szerepe van az eredményes könyvtári munkában a korszerű elhelyezésnek és berendezésnek...) S ami talán a legfontosabb, az iskolából végleg távozó harmadéveseket befogadja saját olvasói táborába.

Bizonyára szorgalmas olvasók lesznek, hiszen iskolás korukban jó alapot kaptak az olvasáshoz a Vámos Ilona Szakmunkásképző Intézetben.

Simay Norbert

